

דיני ברכת התורה המגיעים לחג השבועות
”חוקים להודותם”

לב שומע

שיעורי הרה"ג
רבי שמעי' לעזו שליט"א
דומ"ץ קהל ישב לב דסאטמאר
לונדון

על פרשת השבוע

חג השבועות

ניתן לשמוע השיעורים ב'קול הלשון'

020 81917000

[ex3,1.11.1]

שגיאות מי יבין - אי אפשר לבר בלא תבן
בבקשה, המוצא שגיאה כלשהוא יואיל להודיע למו"ל למען יתוקן אי"ה

להערות והארות ולקבלת הגליון

יש לשלוח לאימעל: levshomeya@gmail.com

לעילוי נשמת

הרה"ח מקים עולה של תורה

ר' ישעי' זאב בן הרה"ח ר' ישראל ישכר זלה"ה

גלב"ע י"ב תשרי תשע"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך: יצחק אייכלר

052-7121811

סדר ועימוד: א. י. גרינוואלד

054-8494370

תוכן הענינים

ד התחדשות 'קבלת התורה' בכל שנה

☆ מעלה עליכם כאלו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה ☆ בכל יום יהיו בעיניך כחדשים ☆ התורה היא 'עץ חיים' - שמחדש את פירותיו בכל שנה ☆ 'הקרבתם מנחה חדשה לה' - התחדשות האדם בחג השבועות ☆ חמדת התורה מתרבה על ידי ריבוי העסק בה ☆ הניעור כל ליל שבועות ועוסק בתורה - ישלים שנתו בלא שום נזק באותה שנה

ט ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד

☆ ויחן שם ישראל ☆ לא ניתנה התורה ליחידים ☆ כי לא דבר ריק הוא - מכם ☆ כל אחד מישראל מקיים את כל התורה כולה ☆ על ידי האחדות בין יהודים - 'כל אחד משלים את חסרון זולתו' ☆ חביבותן וחשיבותן של ישראל אצל הקב"ה

טו קבלת התורה

☆ משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' - עד עצם היום הזה לפי כוח הדור ☆ רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב ☆ אמירת 'נעשה ונשמע' שייכת בכל דור ודור - אצל כל יחיד ויחיד ☆ אני ישנה ולבי ער

כ 'יום' מתן תורה

☆ אהבת הקב"ה לישראל ולתורה ☆ יום המְקוּוֹה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים ☆ בחודש השלישי באו מדבר סיני ☆ אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא ☆ לשמוח בלבבו ביום מתן תורה - יותר מכל החגים והמועדים

כג כפיית ההר כגיגית - הוראה לדורות לימי הקטנות

☆ הטעם שכפה עליהם הר כגיגית ☆ חיוב העבודה אף בזמן קטנות המוחין ☆ תכלית נתינת התורה שיעבדוהו בשעה שהחומר מתגבר וצריך להילחם עם היצר ☆ אם מקיימין את התורה מוטב ואם לאו אחזיר את העולם לתוהו ובהו

שבועות

התחדשות 'קבלת התורה' בכל שנה

☆ מעלה עליכם כאלו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה ☆ בכל יום יהיו בעיניך כחדשים ☆ התורה היא 'עץ חיים' - שמחדש את פירותיו בכל שנה ☆ 'והקרבתם מנחה חדשה לה' - התחדשות האדם בחג השבועות ☆ חמדת התורה מתרבה על ידי ריבוי העסק בה ☆ הנייעור כל ליל שבועות ועוסק בתורה - ישלים שנתו בלא שום נזק באותה שנה

באו מדבר סיני, אימתי, בחדש השלישי^א.

מעלה עליכם כאלו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה

וכך הביא המאור עינים (פר' יתרו) בשם האריז"ל, וזו לשונו 'איתא בכתבי האריז"ל, שבכל זמן מהזמנים כגון: 'פסח' 'שבועות' 'סוכות' הוא נעשה בכל שנה, כשבא זמן הנ"ל נעשה כמו שהיה בפעם הראשון. בפסח הוא יציאת מצרים, ובשבועות מקבלים התורה, וכן בכל זמן^ב.

בכל שנה בבוא חג השבועות מתחדשת נתינת התורה לכלל ישראל - כמו בזמן שניתנה התורה בהר סיני, וכמובא בילקוט שמעוני (פר' יתרו רמז רעא) 'אמר הקב"ה לישראל, **פְּנִי! הֲיִינוּ קוֹרִין אֶת הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת בְּכָל שָׁנָה, וְאֵנִי מַעֲלָה עֲלֵיכֶם כָּאֲלוֹ אֲתֶם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַר סִינַי וּמִקְבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת יט א) 'בְּיוֹם הַזֶּה**

א. מסופר על הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק (בעל לב שמח) זיע"א, שבראותו את הקהל הרב מצטופף ועומד סביב הבימה לקראת קריאת התורה, ביקש מכולם שילכו ויתיישבו איש איש על מקומו. וכך הווה, כלל המתפללים נשמעו לבקשתו והלכו אל מקומם - זולת איש אחד מפשוטי העם שנותר לעמוד על יד הבימה. והחסידים התפלאו עליו, על מה ולמה אינו שב אל מקומו. לאחר מכן, חתנו וממלא מקומו בקודש אחריו, הרה"ק רבי אשר אנשיל אשכנזי (מאלעסק סטאניסלאוו) זיע"א הביא מהזה"ק (פר' ויקהל דף רנ), שהבימה דומה להר סיני. ובשעה שפותחין את ארון הקודש נפתחים שערי רקיע - כפי שהיה בשעת מתן תורה. וכשקוראים בספר התורה הרי זה כאילו מקבלים את התורה בהר סיני. ובקבלת התורה נרפאו כל החולים, כמובא במדרש רבה (פר' נשא ז א), והיהודי ההוא שנשאר לעמוד על יד הבימה הוצרך לרפואה, ובזכות שעמד שם נושע ונרפא.

ב. מסופר על סגורן של ישראל, הלא הוא הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א, שפעם

כחדשים – כיום שניתנה, בלי שום חשבון מהכישלונות של העבר, אלא מתוך חיות ושמחה רבה כיום שניתנה, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט קסב) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב'.

התורה היא 'עץ חיים' -

שמחדש את פירותיו בכל שנה

מצינו בשפת אמת (לחג השבועות, תרס"א) שמבאר את קבלת התורה שמתחדשת בכל שנה ושנה ביתר ביאור.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

והמאור עיניים בהמשך דבריו (שם) מקשה בהאי לישנא 'ולהבין איך מקבלים התורה בכל שבועות, והלא כבר ניתנה. י"ל ע"פ מה שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא יתרו סי' ז) 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים' - כיום שניתנה, ואת זה צריך לקבל עליו בכל שבועות'. והיינו, שאעפ"י שהתורה שאנו מקבלים אותה בכל שנה, היא אותה תורה שכבר קבלנוה בשנה שחלפה, אך הקבלה היא על ההתחדשות הכללית, שיהיו בעיניך

אחת בחג השבועות התפלל בסערת קודש והרעיש עולמות בתפלתו, עד שצעק ואמר: 'אבא רחימאי התראה אלינו כמו שנגלית לאבותינו בהר סיני', והמשיך בתפלתו במדרגות עילאיות כלפיך אש, עד שצעק אנו רואים אלוקים חיים - 'מיר זעהן דעם לעבענדיקער', והיו לו אז גילויים נוראים ונשגבים אשר לאו כל מוחא סביל דא.

עוד מסופר על הרה"ק ר' שלמה ליב מלענטשנע זיע"א, שפעם אחת לא אמר 'תורה' בעת עריכת שולחנו בליל שבועות. והסביר זאת, שהתורה שקבלנו בשנה שעברה כבר הסתיימה, ואילו התורה של השנה החדשה טרם ניתנה. ואם נשאל מה עלינו לעשות עתה? הלא תפקידנו להתכונן לקבלת התורה, וכפי שאמרו חז"ל (וימא ד:) 'באימה בררת ובזיע'. באותו רגע התחילו כל איבריו להזדעזע מגודל היראה, וכל גופו רעד - עד שנאחז בשולחן ורעד אף השולחן עמו, ומקורביו נאלצו להוביל אותו אל תוך חדרו - עד שנח מפחדו וחזר לשבת בשולחנו הק'.

ג. אכן, אף למחרת מתן תורה, בכל יום ויום אנו צריכים לגשת אל לימוד התורה מתוך התחדשות והתרגשות - כאילו היום ניתנה, וכמובא בגמ' (ברכות סג:) 'ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה, ודרש: 'הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם' (דברים כז ט). וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה. אלא ללמדך, שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני'.

ובכלי יקר (ויקרא כג טז) דייק זאת ממה שלא נאמר בתורה מפורש שחג השבועות הוא יום 'מתן תורה', שהוא מפני שבכל יום צריך לקבל את התורה בהתחדשות - כאילו היום קיבלה. וזו לשונו היקרה של הכלי יקר "והקרבנתם מנחה חדשה לה" - סימן ליום מתן תורה, כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום - כאילו היום קיבלה מהר סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפרוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפרוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא - כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו באותו יום קיבלה מהר סיני וכו'. ואם כן, כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה, על כן אין ראוי להגביל

להכין את עצמו כדי להיות ראוי לקבל את חלק התורה שמתחדש בכל שנה, משום שהיא אינה ירושה, והאדם זוכה בה לפי הכנתו, אך על התורה עצמה עליה נאמר 'מורשה קהילת יעקב'.

ויש ללמוד מתוך דבריו תשובה לשאלת המאור עינים 'ולהבין איך מקבלים התורה בכל שבועות, והלא כבר ניתנה'. שבאמת שהתורה עצמה אינה חדשה, אך פירות האילן שמתחדשים בכל שנה – אינם אותם הפירות של השנה שחלפה לה, וכלשונו של השפת אמת 'בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו, מקבלין בני ישראל חלק התורה המתחדשת - על כל ימי השנה, ואחר כך מוציאים מכח אל הפועל - כל אחד במקומו ושעתו'. ובכדי לזכות לאותו חלק שמתחדש בכל שנה ושנה, צריך להתכונן – 'התקן עצמך', כיון 'שאינה ירושה לך', כלומר, הפירות שמתחדשים בכל שנה, אינם חלקך – 'לך' אלא לפי הכנתך¹.

ומתחילה מקשה על דברי התנא (אבות פ"ב מ"ב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', שהרי בתורה נאמר (דברים לג ד) 'מורשה קהילת יעקב'.

ומבאר זאת, שהתורה נקראת (משלי ג יח) 'עץ חיים', וכמו שדרכו של האילן להוציא פירות בכל שנה ושנה, כך התורה מחדשת את פירותיה בכל שנה ושנה. וכמובא במדרש, שכל הנביאים והחכמים קיבלו בהר סיני את חלקם בתורה, רק שהתפרשו דבריהם לכל אחד בשעתו. וכך בכל חג שבועות – 'זמן מתן תורתנו', מקבלים בני ישראל את חלק התורה שמתחדש לכל ימי השנה, ואחר כך מוציאים אותו מן הכח אל הפועל - כל אחד במקומו ושעתו במהלך השנה.

אמנם, חלק התורה שיוord בכל שנה, תלוי לפי מה שכל אחד הכין את עצמו, ועל זה אמר התנא 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', שכל אחד צריך

יום ידוע לנתינתה, ועל כן אמרו חז"ל (ספרי ואתחנן ו י) שיהיו דברי תורה חדשים עליך, ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו, שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה, להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום².

ד. זו לשון השפת אמת 'המנהג לעסוק בתורה בליל החג. דאיתא (אבות פ"ב מ"ב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', וקשה דכתיב (דברים לג ד) 'מורשה קהילת יעקב'. אך התורה נקראת (משלי ג יח) 'עץ חיים', וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה, כמו כן התורה מתחדשת פירותיה בכל שנה. ולכן ב'עצרת על פירות האילן' (ראש השנה טז), היינו התחדשות התורה שנקראת 'עץ חיים', וכן איתא בספרים. ולכן נקרא (במדבר כה כו) 'יום הביכורים'. וכמו דאיתא במדרש, שכל הנביאים וחכמים קיבלו בהר סיני חלקם בתורה רק שנתפרשו דבריהם כל אחד בשעתו, כמו כן בכל חג שבועות – 'זמן מתן תורתנו', מקבלין בני ישראל חלק התורה המתחדשת - על כל ימי השנה, ואח"כ מוציאים מכח אל הפועל כל אחד במקומו ושעתו. וזה ההתחדשות תלוי כפי הכנת כל אחד, ועל זה רמזו 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה

'והקרבתם מנחה חדשה לה' - התחדשות האדם בחג השבועות

והנה, מלבד התחדשות 'מתן תורה' בכל שנה ושנה - כיום שניתנה, בדומה לאילן שמוציא פירות חדשים מדי שנה, כך גם האדם עצמו מתחדש ככריה חדשה - לאחר עבודת ימי הספירה, וכמובא בדרשות החתם סופר (עמ' רעט - לקוטים לימי הספירה) בהאי לישנא 'וספרתם לכם ממחרת השבת וגו', עד ממחרת השבת השביעית וגו' והקרבתם מנחה חדשה לה'. יאמר, כי על ידי הספירה, אדם מתברר ומתקדש, עד שביום מתן תורה נעשה ממש בריה חדשה. ופירוש הקרא מובן מאילו לפי זה, ו'מנחה חדשה', היינו נפשו מתחדש ממש - על ידי תוספת אור שתתקבל ביום שבועות - מתן תורה. והנפש קרוי מנחה, כדכתיב (ויקרא ב א) 'נפש כי תקריב מנחה'.

ונראה לפרש את כוונת החתם סופר ש'נפשו מתחדש ממש על ידי תוספת אור שתתקבל ביום שבועות - מתן תורה' שהוא הטהרה העליונה שיורדת לישראל בליל שבועות, כמובא בזוה"ק (פר' אמור דף צז) בביאור סוד ימי הספירה, שלאחר שפסק מבני ישראל

ונראה לבאר את דבריו על דרך משל, למדינה שהיה בה יום מיוחד שהמלך נפגש עם בני מדינתו, וכל אחד לפי הכלים שהביא - היה המלך ממלא לו מאוצרותיו אבנים טובות ומרגליות, כסף וזהב. מי שהכין כלים גדולים, נעשה לעשיר גדול מכל טוב אוצרות המלוכה, ואילו מי שלא הכין כלים, אעפ"י שהמלך רצה לתת לו ולהשפיע עליו עשירות רבה, אך מפני שלא היו לו את הכלים לקבל, הוא נשאר עני ורש.

והנמשל, שבחג השבועות אנו זוכים להיפגש עם הקב"ה, בבחינת מה שנאמר (דברים ה ד) 'פנים בפנים דיבר ה' עמכם', וכל אחד לפי הכנתו ולפי הכלים שמביא, מקבל את התורה עם החלק שמתחדש בכל שנה ושנה. לפיכך, מי שהתכוון במהלך ימי הספירה ובא עם כלים גדולים (שאיפות טובות ורצונות עילאיים), הריהו מתעשר בעשירות רוחנית לכל השנה, ואילו מי שלא התבונן ולא התכוון כראוי לקבלת התורה, הגם שהקב"ה חפץ לתת לו ולהעשיר אותו עושר רב, אך מפני שאין לו את הכלים לקבל חלקו, הוא נשאר עני ורש. והיינו מה שמסיים השפת אמת את דבריו 'ויום זה שורש התורה של כל השנה'.

לך, שיכין כל אחד את עצמו לקבל חלק מתורה המתחדשת בכל שנה - שאינה ירושה רק מתחדשת בכל עת, ויום זה שורש התורה של כל השנה'.

ה. אגב הא מילתא, יש לציין מה שאמר הרה"ק בעל ייטב לב זיע"א אמר, שאמנם התורה עצמה אינה עוברת בירושה 'שאינה ירושה לך', אמנם 'אהבת תורה' עוברת בירושה מהאב לבן, שכאשר הבן רואה ויודע עד כמה אביו מחבב ואוהב את התורה ולומדיה, הרי זה מחלחל בליבו פנימה לחיות תמיד עם אהבת התורה, על דרך מה שנאמר על התורה (משלי ה יט) 'באהבתה תשגה תמיד'.

חמדת התורה מתרבה על ידי ריבוי העסק בה

ענין נוסף יש בלימוד התורה בליל שבועות, שעל ידו מתרבה בלב הלומד אהבה וחיבה לתורה, כמובא בשפת אמת (שבועות שנת תר"ס ד"ה הלימוד) בהאי לישנא 'הלימוד בליל שבועות - להראות חביבות התורה, כי כל חמדת עולם הזה בא מתוך הרעבון, ולפי רוב הרגילות מתמעט האהבה, והמרעיב עצמו אוכל לתיאבון. ו[אלון] התורה כל מה שעוסקים בה ביותר מתרבה אהבה וחמדת התורה. ועל ידי עסק התורה בליל שבועות נתרבה הצמאון אל התורה. וכתוב (ישעיהו נה א) 'כל צמא לכו למים'. כמ"ש במדרש, שנמשלו לדגי הים שגדלים במים ופותחים פיהם לכל טיפה של מים כאלו לא טעמו טעם מים. כן בני ישראל העוסקים תמיד בתורה, חביב עליהם כל אות מהתורה כאלו לא טעמו דברי תורה מעולם"י.

טומאת מצרים, החלו לספור ספירת טהרה, על דרך מה שנאמר (ויקרא טו כח) 'וספרה לה שבעת ימים', עד שנעשו נקיים וראויים להידבק בהקב"ה - להתחבר אליו ולקבל ממנו את התורה. ולאחר מכן, מי שבא טהור לחג השבועות, וחשבון ימי הספירה לא נאבד ממנו, אזי כשבא ללילה זה, צריך לעסוק בתורה ולהתחבר בה ולשמור את הטהרה העליונה - 'דכיו עילאה' שמגיעה אליו בלילה זה ומטהרת אותו'.

ובהמשך דברי הזוהר מובא, שראוי ללמוד תורה שבע"פ בליל חג השבועות. וחסידים הראשונים שידעו את מעלת הלילה היו נייערים ולומדים כל הלילה, והיו אומרים, שהם רוצים לרשת את השפע קודש שנשפע בלילה זה - 'ירותא קדישא', להם ולבניהם לשני העולמות'.

ג. זו לשון הזוה"ק 'ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא - כאתתא דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגזרו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית, כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו, כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא, בתר דאתפסקו מנה מה כתיב (ויקרא טו כח) 'וספרה לה שבעת ימים', אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו, ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, 'וספרתם לכם' - לכם דייקא, כמה דאת אמר 'וספרה לה שבעת ימים', לה - לעצמה, אוף הכא 'לכם' - לעצמכם. ולמה, בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ולקבלא אורייתיה וכו'. ומאן דמטי טהור להאי יומא וחושבנא לא אתאביד מניה, כד מטי להאי ליליא, לבעי ליה למלעי באורייתא ולאתחברא בה, ולנטרא דכיו עלאה דמטי עליה בההוא ליליא ואתדכי'.

ד. זו לשון הזוה"ק 'ועל דא חסידי קדמאי לא הוו נייעי בהאי ליליא, והוו לעאן באורייתא, ואמרי, נייתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבגן בתרין עלמין'.

ה. ולטעם זה מברכין בכל יום על לימוד התורה לפניה ולאחריה, כפי שהאריך בזה ההפלאה (הקדמה למס' כתובות אות יב ד"ה ובחידושי), עיין שם ותמצא דבש ונופת צופים.

לישנא 'וצריך האדם שלא יישן כלל בלילה הזה, ולהיות נייעור כל הלילה, ועוסק בתורה וכו', וכל מי שלא ישן בלילה הזה כלל אפילו רגע אחד ויהא עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא' וכו'.

הנייעור כל ליל שבועות ועוסק בתורה - ישלים שנתו בלא שום נזק באותה שנה
 וכל מי שנייעור בזה הלילה, זוכה לשמירה עליונה כל השנה, כמובא בשער הכוונות (למורה"ח וויטאל זיע"א, דף פט.) בהאי

ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד

☆ ויחן שם ישראל ☆ לא ניתנה התורה ליחידים ☆ כי לא דבר ריק הוא - מכם ☆ כל אחד מישראל מקיים את כל התורה כולה ☆ על ידי האחדות בין יהודים - 'כל אחד משלים את חסרון זולתו' ☆ חביבותן וחשיבותן של ישראל אצל הקב"ה

האחדות היא תנאי כה חשוב והכרחי קודם קבלת התורה.

לא ניתנה התורה ליחידים

ונראה לבאר זאת עפ"י המובא בדרשות החתם סופר (עמ' רפח ד"ה ועשית) בזו הלשון 'לא ניתנה התורה ליחידים כי אם לכללות ישראל, חלבנה בהדי בוסמין דוקא, באופן שיהיה לכל אדם מישראל חלקו בתורה. ואם הוא אינו בא, בא בנו או בן בנו ממשפחתו וירש אותה מורשה, כי הרצון שבתוכו [ש]אינו מבעיר עתה התלהבות התורה, עתיד הוא להבעיר אחר כמה דורות, וזהו (ישעיהו נט כא) "ואני זאת בריתי וגו', לא ימושו מפ"ך ומפי זרעך מעתה ועד עולם", שלא יצויר שתהיה כתר התורה ניטל ממשפחה אחת מישראל מעתה ועד עולם ח"ו, ועל כן שמחת כל ישראל שווים בחג השבועות.

ויחן שם ישראל

'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני, ויחנו במדבר. ויחן שם ישראל נגד ההר' (שמות יט ב). ובמדרש רבה (פר' צו ט ט) מובא בזו הלשון 'חזקיה אמר חורי: גדול השלום, שבכל המסעות כתיב (במדבר לג) 'ויסעו ויחנו', נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת. כיון שבאו כולם לפני הר סיני, נעשו כולם חנייה אחת, הדא דכתיב (שמות יט ב) 'ויחן שם ישראל', ויחנו שם בני ישראל אין כתיב כאן, אלא 'ויחן' שם ישראל. אמר הקב"ה: הרי שעה שאני נותן תורה לבני'.

ויש ללמוד מדברי המדרש, שאילולא השלום והאחדות בין יהודים, לא היה הקב"ה נותן את התורה. וכאשר היה שלום ביניהם, אמר הקב"ה, הנה הגיעה השעה לתת להם את התורה - 'הרי שעה שאני נותן תורה לבני'. ויש לבאר מדוע

המדרגה, מ"מ כמוהו - כמו הגדול שגדולים.

ומשום הכי נוהגים להעמיד אילני סרק בבית הכנסת, כי בשבועות נידונים על פירות האילן, כי אילן גימטריא צ"א - זיווג הוי" אדני יתברך שמו, אשר הפירות של זה הזווג הם עם ה' - אלו ומעשיהם הטובים. ואילני סרק הם בבחינת עמי הארץ, ומהם עושים מסעד בית ה' - ליבעי רחמי אתכליא על עליא (עיין חולין צב.), והם מחזיקי תורה. ועתידים אילני סרק שיטענו פירות (כתובות קיב:),^ט כמו שילפינו מקרא (יחזקאל לו ח) 'אתם הרי ישראל ענפיים תשאו ופריכם תתנו לעמי ישראל'.

וזהו בעצמו פירוש נוסח ברכת התורה 'אשר בחר בנו מכל העמים', רוצה לומר, כי מן העמים בחר וברר אותנו כבורר אוכל מתוך פסולת. אמנם אחר אותה הברירה 'נתן לנו את תורתו' - לשון נתינה, הוא בלי ברירה ובחירה, אלא במתנה אפילו למי שאינו ראוי, כפירש"י (שמות לא יח) על 'ויתן אל משה ככלותו'.

העולה מן הדברים, שלא זו בלבד שיש לכל אחד חלק בתורה, אלא כל אחד הוא חלק בלתי נפרד מכללות התורה והתורה שייכת לכולם יחדיו. וממילא מובן היטב מדוע לא שייך לתת את התורה במקום שיש פירוד או מחלוקת, מפני שאז אין כלל מאוחד אלא פרטים יחידים הרבה.

ומשום כן אוכלים מאכלי חלב, וסמכוה אקרא (במדבר כח כו) 'מנחה חדשה לה' בשבועותיכם' - ראשי תיבות מחל"ב, כי החלב הוא אופן הַבְּרִיָּה מהפרה - אוכל מפסולת. אמנם אחרי שנחלבה הפרה והוציא החלב ממנה, אזי אם נברור גם החלב בעצמה תחלק לג' מינים. השומן והוא החמאה החשוב שבה. והנותר יעשה ממנו חריצים וגבינות והוא הבינונית. והשלישית, מי החלב שאינו שוה כלום. אמנם בלי ברירה אלא יניחנה כמות שהוא מעורב, הרי שלשתן בצירופם טוב מאוד, והוא משקה חשובה מאוד, והוא מחיה אדם ובהמה בראשית הווייתם.

והכי נמי עם ה', אלו נבררו מפרות הבשן - אומות העולם - כמוציא החלב מדדי הפרה. ואם גם עתה נברור בחלב עצמו ויהיו בני עליה בבחינת חמאה, והבינונים בבחינת גבינה, וישארו שארי עמא דארעא ח"ו פְּמֵי חלב שאין בהם צורך. ולא ניחא למרייהו למימר הכי, אלא ישארו בתערובתם ותהיה משקה המחיה כל העולם שוה לכל.

ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחלת צאתנו מעבודת מצרים ולא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתייאש אדם מחלקו בתורה - אפילו אם יהיה בשפל

ט. וכפי שפירש המתנות כהונה (בגמ' שם) בזו הלשון 'יש לפרש 'אילני סרק' - היינו עמי הארץ עתידין שיטענו פירות וילמדו תורה, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה יא ט) 'ומלאה הארץ דעה'.

י. זו לשון רש"י "ככלתו" כתיב - חסר, שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט כזה'.

והוא בינוני, ומי שפגם גם בזה הוא רשע, אלו דבריו ז"ל.

ועם זה יש לי להבין טעם מצות השלום שהוא 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט יח), ונצטוונו על האחדות, ויש מקום לשואל לשאול מה יזיק אם יש בעיר ב' כתות אנשים ושני הכתות הם אנשים ישרים כראוי, והם כתות חלוקות שונאים זה את זה, מה יזיק זאת, מאחר שאנשי כל כת וכת הולכים בדרך התורה.

ונבין זאת כאשר נשכיל קדושת ספר תורה כי גדלה מאד, וכל ענינה הוא קיבוץ ס' רבוא אותיות בקלף אחד, ומברכין עליה ברכת התורה שהיא גדולה באיכות מכל הברכות, כי ברכת המצות אין כל ברכה רק על מצוה פרטית, וברכה זו היא על כללה, ומטעם זה הפליגו רז"ל (מדרים פא.) בדבר, ואמרו: 'על שלא ברכו בתורה תחלה'. אבל אם יחסר אות א' מהספר תורה נקראת ספר תורה פסולה, ואין בה קדושה ההיא ואינה ראויה שוב לברך עליה, ואף אם יקחו קלף קטן ויכתבו בה האות החסר ויניחוהו בספר תורה אין מועיל, כי עיקר קדושת ספר תורה בהצטרפות ס' רבוא אותיות ההם בקלף אחד, כי ס' רבוא אותיות ההם הם כל שיעור קומה דקדושה. ויותר מזה אמרו (גיטין ס.) 'אין קורין בחומשין', והיינו אפילו ספר תורה שאין חסר ממנה אות א' רק חלוקה לחומשין כל ספר בפני עצמו אין מברכין עליה, והכל מטעם הנ"ל כי אין קדושתה אלא בהצטרפות כל הס' רבוא אותיות יחד.

וכיון שנתבאר לנו שהס' רבוא אותיות התורה הם הם הס' רבוא ישראל עם נר"נ שלהם, ממילא בהיות כל ישראל

כי לא דבר ריק הוא - מכם

עוד יש ללמוד על חיותם של ס' רבוא ישראל מכח אחיותם בתורה, ממה שכתב הערבי נחל (פר' האזינו - דרוש ד' ד"ה ולפירושו) בזו הלשון 'ולפירוש רש"י ז"ל דקאי על כל התורה, יש לפרש ג"כ תיבת 'מכם' קרוב להנ"ל, בהקדם מה שידוע כי ס' רבוא אותיות בתורה נגד ס' רבוא נשמות ישראל, הכולל כל שיעור קומה דקדושה, וכל נשמה ונשמה שורשה אות אחת מהתורה.

ובהקדמה זו ביאר הגאון תבואות שור במסכת ראש השנה אהא דאמרינן (ראש השנה טז:) 'ג' ספרים נפתחים, של צדיקים ושל רשעים ושל בינונים, ופירש התבואות שור, שאין צריך שיהיה כתוב שם בספרים כל איש בשמו ושיהיה כתוב אם הוא צדיק או רשע, אלא לפי שידוע שבתורה יש אותיות תגין נקודות טעמים, ואותיות הם בחינת גופים, ותגין נקודות טעמים הם נפש רוח נשמה, ולכן התגין דבוקים להאות כי אי אפשר לגוף שיחיה בלא נפש, אבל הנקודות והטעמים אינם נוגעים בגוף האות, כי זכה יתיר יהבין ליה רוח, זכה יתיר יהבין ליה נשמה (זח"ב צד:), ולכן אינם דבוקים כל כך כמו התגין. ואמנם בספר תורה שלנו לא ניתן לנו רק האותיות עם התגין, כי בבחינת נפש שוים כל ישראל, אך בתורה העליונה יש הכל. ונמצא כי כל אות שבתורה הוא גוף איש ישראלי, והתג הוא נפשו, ונקודו וטעמו הם רוח נשמה שלו, ובהו יבחן הצדיק ורשע ובינוני, כי הצדיק שיש לו נר"נ ולא פגמם, מאיר אות שלו בתורה העליונה עם התגין נקודות טעמים אור צח ובהיר, ומי שפגם בנשמה ואין מאיר באות שלו שבתורה בחינת הטעמים רק בחינת הנקודות לבד,

מגופו ונר"נ שלו. והטעם 'כי הוא חייכם', שזה שאתם בתוך התורה הוא חיות שלכם, ותזכרו זאת תמיד ולא תחטאו'.

כל אחד מישראל מקיים את כל התורה כולה

והנה מציינו בשולחן ערוך הרב (הל' תלמוד תורה פ"א סעי' ד), שכתב חידוש נורא, שכל אחד מישראל לבסוף לומד ומקיים את כל התורה, אם בגלגול אחד או בכמה גלגולים. וזו לשונו 'וכן אמרו חכמי האמת, שכל נפש מישראל צריכה לבא בגלגולים רבים עד שתקיים כל התרי"ג מצות במעשה דבור ומחשבה, ודיבור ומחשבה הוא לימוד הלכותיהן, על דרך שאמרו חכמים (מנחות קי.) על פסוק (ויקרא ו יח) 'זאת תורת החטאת' וגו' שכל העוסק בתורת חטאת כאילו כו"'.
ואף לפי דבריו הרמים, עולה שהתורה שייכת לכלל ישראל ולא ליחידים, שהרי תיקונם של כלל ישראל נשלם רק לאחר שהם מקיימים את כל התורה כולה.

על ידי האחדות בין יהודים - 'כל אחד משלים את חסרון זולתו'

אלא שכאן ישאל השואל, כיצד שייך ללמוד ולהקיף את כל התורה כולה, הלא רק גדולי ישראל זוכים לזה ביגיעתם והתמדתם האדירה בכל ימי חייהם, ומה יעשה הלומד תורה ומשתדל להגות בה, אך למעשה הוא טרוד על המחיה ועל הכלכלה, וגלוי וידוע לפניו שבכל ימי חלדו עלי אדמות לא יספיק ללמוד את התורה כולה שהיא 'ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים' (איוב יא ט).

באחדות אז הם ספר תורה כשירה וראוים לברכה, משא"כ אם יפרדו לכתות הרי הספר תורה חלוקה ושוב כל כת מהם אינם ראוים לברכה, וזהו מאמר התנא (עוקצין פ"ג מ"ב) 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום', כי אינם ראוים לברכה אלא בהיות להם שלום ואחדות, והבן.

ובזה יובן גם כן 'חבור עצבים אפרים הנח לו' (הושע ד, יז) 'חֶלֶק לבם עתה יאשמו (הושע י ב). כי לכאורה יפלא טעמא מאי.

אולם ודאי אסור למחוק את א' מהתורה - לפסול ספר תורה שלימה קדושה, כמו נותץ אבן מהמזבח, וידוע כי 'יתברך שמו מקיים כל המצות שצוה לנו, ולכן בהיות אחדות בישראל אז כלל ישראל הם ספר תורה כשרה, לא יעניש ה' להם לפגום ח"ו בקדושת הספר תורה העליונה, משא"כ בהיות חֶלֶק לבם, דאז בלאו הכי אין שם קדושת ספר תורה.

ועכ"פ יצא לנו שאין הספר תורה רק קיבוץ כל ישראל ביחד גופיהם ונר"נ שלהם, וכל איש ישראלי נצב כולו תוך התורה, כי גופו הוא האות ונר"נ שלו הם תגים נקודות טעמים, וראוי לאדם לבל ישכח זאת בשום רגע כמה גדלה מעלתו ואז לא יחטא, כי אם יזדמן לו איזה חטא או דבר שלא כהוגן הלא יבוש ויכלם מעצמו בחושבו מי ראה אות מהתורה יחטא או יעשה דבר שלא כהוגן ח"ו.

וזה שאמר משה רבינו ע"ה: 'שימו לבבכם לכל הדברים', היינו בכל התורה. ותזהרו בה, כי לא דבר רק הוא מכם, שאין בכל התורה אפילו אות א' שיהיה ריק מכם, אלא כל אות הוא מלא מאיש אחד מישראל

מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצות, וצריך להתגלגל עד שיקיים כולן. והנה הגר הזה רצה להתגיייר רק באופן שיקנה שלימות בפעם הזאת שהוא בעולם ולא יצטרך שוב להתגלגל, ויהיה עומד שם אחר פטירתה במנוחה ועונג ועידון. ו'רגל' הוא לשון פָּעַם, כמו (במדבר כב כח) 'שלוש רגלים'. וזה אמרו ג'ירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד, רוצה לומר, שאוכל לקיים בפעם אחד - בפעם הזאת שאני עומד בעולם הזה ולא אצטרך שוב להתגלגל. דחפו באמת הבנין, דזה דבר שאי אפשר הוא, דהרי אין יכול לקיים מצות כהנים ומצות יבום וכדומה.

והנה איתא בספרים, דמי שמקשר עצמו עם כל אחד מישראל כנפשו, הרי נחשב כגוף אחד עם כל ישראל, וכל מה שמקיים אחד מישראל כאילו קיים הוא. ומפרשין עפ"ז המשנה (פ"א מ"ה) 'ספינות קשורות זו בזו, מטלטלין מזו לזו', והבן. וזה אשר השיב לו הלל 'כל מה דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כל התורה כולה, שמצות שיעשה חברך תצא

וביותר, לפי המובא בתניא (ליקוטי אמרים פרק מ) שתורה שלומדים אותה שלא לשמה וכגון להתכבד בה, אינה עולה למעלה^א. ומי יאמר שכל מגמתי ורצוני אינו אלא לעשות יוצרי בלא פניות כלל.

אכן, התשובה לכל זה, היא האחדות עם כלל ישראל, כמובא בישמח משה (פר' שמות ד"ה ועד השלישי) בהאי לישנא קדישא 'והנ"ל, דהנה בב"ש אחרון כתב לפרש הא דאיתא (שבת לא.) באחד שבא לפני שמאי ואמר: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד. דחפו באמת הבנין שבידו. אתא לקמיה דהלל, גיירו. אמר לו: כל מה שעלך סני - לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא היא זיל גמור. ופירש"י, שיקיים 'ואהבת לרעך כמוך', ובזה יקיים כל התורה כולה ע"כ. והנה תמוה מאוד על הגר הזה, מה ראה לשטות זה - לומר שילמדנו כל התורה כולה כשהוא עומד על רגל אחד. ועוד קשה, איך נכלל כל התורה במצות 'ואהבת לרעך כמוך', ופירש"י דחוק.

ופירש הוא ז"ל, דהנה איתא דכל אחד

יא. זו לשון התניא 'אך כל זמן שלא חזר ולמד דבר זה 'לשמה', אין לימודו עולה אפילו בי"ס המאירות בעולם היצירה והעשייה, כי הספירות הן בחי' אלקות ובהן מתלבש ומתייחד אור א"ס ב"ה ממש, ובלא דחילו ורחימו לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה', כמ"ש בתיקונים. רק לימודו עולה להיכלות ומדורין שהן חיצוניות העולמות שבהן עומדים המלאכים, וכמ"ש הרח"ו ז"ל בשער הנבוא פ"ב, שמהתורה שלא בכוונה נבראים מלאכים בעולם היצירה, ומהמצות בלי כוונה נבראים מלאכים בעולם העשייה, וכל המלאכים הם בעלי חומר וצורה. אבל תורה שלא לשמה ממש, כגון להיות תלמיד חכם וכהאי גוונא אינה עולה כלל למעלה, אפי' להיכלות ומדור המלאכים דקדושה אלא נשארת למטה בעולם הזה הגשמי שהוא מדור הקליפות, וכמ"ש בזהר (פר' ויחי רבג.) על פסוק (קהלת א א) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש', דאפילו עמלא דאורייתא אי עביד בגין יקריה כו'. וז"ש (פסחים ג.) 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, פירוש, שלא נשאר למטה בעולם הזה'.

מחמת החשיבות של כל אחד ואחד מישראל, וכפי שיש ללמוד ממה שהיה בזמן שבני ישראל באו למדבר סיני, שבשעה ההיא צוה הקב"ה את משה למנות את כלל ישראל, שנאמר (א א-ב) 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, לאמר. שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם במספר שמות כל זכר לגלגלתם'.

ומדוע צוה הקב"ה למנותם, פירש רש"י (פסוק א ד"ה וידבר) 'מתוך חִיבתו לפניו מונה אותם כל שעה. כשיצאו ממצרים מנאן (שמות יב ז). וכשנפלו בעגל מנאן - לידע מנין הנותרים (שמות לב כח). כשבא להשרות שכינתו עליהן מנאן (שמות לח כו). באחד בניסן הוקם המשכן (שמות מ יז), ובאחד באייר מנאם'.

וכשבאו להר סיני, אילו היה חסר אפילו יהודי אחד - לא היתה השכינה מתגלית עליהם, כמובא במדרש רבה (דברים ז ח) בזו הלשון 'אמר ר' שמעון בן יוחאי: מנין אתה אומר אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם אחד, לא היתה השכינה נגלית עליהן, דכתיב (שמות יט יא) 'כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני'.

ידי חובתך גם אתה, עד כאן דבריו ובתוספת נופך. והנה לדבריו אינו מובן מה שסיים 'ואידך פירוש אזיל גמור'.

ונ"ל, כי בודאי צריך לקיים כל המצות שאפשר לו לקיים, דאז אף שיש מצות שלא היה יכול לקיימן לא נחשב חסר משום זה, דמשלימין לו מצד האחדות. אף שאינו מקבל שכר על מה שלא עשה, מ"מ שלם הוי, דכיון שהיה מקיים כל מה שהיה יכול לקיים, הרי הם מפרשין דעתו, דאלו היה יכול לקיים גם השאר היה מקיימן ואנוס הוא, ולכך משלימין לו מצד האחדות. משא"כ כשאינו מקיים מה שיכול, אם כן אין לו פירוש וביאור על דעתו, דדלמא גם בהשאר גם אם היה יכול לקיים לא היה מקיימן, לכך אין משלימין לו מצד האחדות. וזה דברי הלל, 'ואידך', רוצה לומר, שאר המצוות שאתה תוכל לקיים, 'פירושא הוא', רוצה לומר, שהם יפרשו דעתך במה שלא תוכל לקיים - דהוא מצד אונס וישלימו לך מצד האחדות. על כן 'זיל גמור' - כדי שתקיים כל מה שבכוהך. כן נראה לי להוסיף נופך על דבריו וכו'.

חביבותן וחשיבותן של ישראל אצל הקב"ה

וענין זו 'דמשלימין לו מצד האחדות' זכינו

קבלת התורה

★ משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' - עד עצם היום הזה לפי כוח הדור ★ רד
העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב ★ אמירת 'נעשה ונשמע' שייכת בכל
דור ודור - אצל כל יחיד ויחיד ★ אני ישנה ולבי ער

השמש אף על גב דזרח השמש. משום
דאין דומה שמשו של המקבל לשמשו של
המשפיע - כמשה ויהושע. ואף לאחר
זריחתו, מכל מקום נקרא 'בא השמש', אלא
השני נקרא 'שמש' - שמאיר להבא אחריו
בדור שאחריו, וכן הוא עד עתה.

והענין לטובת כל דור ודור, כפי כח
המקבל שבדור - כן הוא דורשיו,
שאי אפשר שיקבל מאור היותר מכח שכלו,
כמו שאמרו חז"ל 'וירא אלוקים את האור
כי טוב, ויבדל' וגו'. ופירש"י שראה שאין
העולם כדאי וגנוז לצדיקים וכו'. וכמו
שנאמר 'ויתרון החכמה מן הסכלות -
כיתרון האור מן החושך', כשם שאי אפשר
לאדם לקבל אור גדול יותר מכח ראיית
עיניו, ויתרון האור יחשיך עיניו עד שלא
יראה כלום, כן יתרון החכמה, שאם לא
ישיגוהו ולא יקבלוהו הוא דומה לו לסכלות.
וזה שאמרו חז"ל (ברכות נד.) 'בכל מאודך -
בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה
לו במאד מאד. רוצה לומר, שהשי"ת ב"ה
משפיע ומודד מדה לכל אחד ואחד כפי כח
המקבל שלו, וזהו טובתו'².

משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' - עד עצם היום הזה לפי כוח הדור

כתב ההפלאה (כתובות הקדמה אות ה-1) בזו
הלשון 'והנה אמרו חז"ל (אבות פ"א
מ"א) 'משה קיבל תורה מסיני ומסרה
ליהושע' וכו'. וכן כל דור ודור התורה
מקובלת בידנו, כמפורש בסדר קבלת
הדורות ברמב"ם ז"ל. ועל זה נאמר (דברים
לב ט) 'יעקב חבל נחלתו', ופירשו חז"ל
כחבל זה הקשור נימא בנימא, כן נשמותינו
קשורות ומושרשות זה בזה מדור לדור,
ועל ידי שורש נשמתינו התורה מושפעת
עלינו זה מזה - ממשה רבינו ע"ה עד
שמגיע אלינו.

אמנם אמרו חז"ל (בבא בתרא עה.) 'פני משה
כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה'.
רוצה לומר, כמו שהלבנה אינה מאירה אלא
מן החמה הזורח אליה, כן היה הפרש בין
משה ליהושע שקבל ממנו. וכן בכל דור
ודור, כמו שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני יהושע
טו כו) בפסוק 'זרח השמש ובא השמש', עד
שלא שקעה שמשו' וכו'. הרי דמקרי ביאת

יב. הרה"ק בעל התפארת שלמה זיע"א היה מגדולי האדמורי"ם בפולין. בהגיע חג השבועות
הניח את כל האדמו"רות ונסע עם אלפי חסידיו לעיר צאנז, אל הרה"ק בעל 'דברי חיים'
זיע"א. והרי זה מפליא מאוד, שאדמו"ר שאלפי חסידים שחרו לפתחו, קם ונסע לאדמו"ר אחר
לחג השבועות. אולם התפארת שלמה היה סבור שהרה"ק בעל הדברי חיים זיע"א, הוא בבחינת

חבירו הגדול ממנו, ועל ידי זה יהיה 'נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר'. רוצה לומר, שהראיה יהיה לכל בשר יחדיו, דהיינו כל אחד על חבירו.

על כן הזהירים משה מאד, כי לא זו בלבד שאם יתקרב יותר לא יוכל לקבל הוא עצמו, אלא אפילו כל אותן שהם ראויים לקבל ע"י השגתו כולם יפלו שלא יוכלו לקבל, כיון שלא ימצאו על ידי הסדר שסדרן משה, וזהו 'ונפל ממנו רב', רוצה לומר, מאחד שיפול יפלו רב. והיינו דקאמר במכילתא, אפילו רב אחד מהם וכו' כנ"ל, שאחד הסמוך לגבול שהוא המקבל הראשון להשפיע לכל אלו שאחריו מעכב על ידי כולם.

והארכנו מזה בפרשת יתרו, כי הוא שורש גדול בדור אחר דור, שעל ידי קבלתן זה מזה מתקשרים נשמתם - עד שמקבלים כל אחד חלק תורתו המקובלת בשעת מתן תורה בסיני ע"י השתלשלות הנשמות זה בזה.

ויש בזה תוכחה מגולה לתלמידים המתפרצים ומתגדרים במעט השכל שלהם ובונים בָּמָה לעצמם, ויש מהם כי בחלה בהם מדהבת הגסות רוח, עד שיפוערו

רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב

ולהלן (אות ו) ממשיך בעל ההפלאה עפ"י דרכו הנ"ל, לבאר את האזהרה שהזהיר משה רבינו את ישראל מלהתקרב אל ההר, וזו לשונו 'אמנם יש לומר הענין של אזהרה זו. שמשה רבינו ע"ה בחכמתו העליונה, שהיה יודע רוחו של כל אחד, היה מעמיד את כל איש ואיש לפי עוצם כח שכלו והשגתו שיכול להתקרב להשי"ת יותר. ואם היו מתקרבים יותר לא היו יכולים לסבול יתרון האור כמ"ש לעיל, והיה חשש פן יפרץ בהם ח"ו. ולא עוד, אלא שלא היה באפשרי לכל קטן וקטן מישראל שיקבל בעצמו, אלא על ידי התקשרות ישראל זה בזה, היה כל אחד מקבל משלפניו ומשפיע לאיש שלאחריו. והיה משה מקבל הראשון ואחריו אהרן מחיצה לעצמו שהוא קיבל על ידי משה, ואחר כך הכהנים ע"י אהרן, ואחר כך שאר ישראל 'יעקב חבל נחלתו', כחבל הקשור נימא בנימא - כן היו משפיעים זה לזה. וכן נאמר לעתיד (ישעיה נב ח) 'כי עין בעין יראו' וגו'. יִרְאֶה פירושו, פירוש 'עין', הוא השגת עיני הנשמה, ויתקשר השגת כל אחד על ידי עין השגה הסמוך למעלתו. וזהו עין בעין, כמ"ש עין שכל של זה בעין שכלו של

'משה רבנו בדורו'. וכשם ש'משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', וכל נשמות ישראל וכל אותיות התורה עברו דרך נשמתו של משה רבנו ע"ה, כך התורה השייכת בכל דור עוברת דרך צדיק הדור. ומשום כך, קם התפארת שלמה ונסע אל צדיק הדור - כדי לקבל ממנו את התורה, כמי שאומר: הן אמות שחסידיים רבים מגיעים אלי לשמוע תורה מפיו, אולם אני עצמי צריך גם כן לקבל את התורה, על כן הנני נוסע לצאנז לקבל שם את התורה, וכך לאחר מכן יהיה בכוחי להשפיע ממנה לאחרים. (ולגודל חביבותו וחשיבותו אצל הדברי חיים, כבדו להתפלל את תפילת המוסף. אמנם התפארת שלמה אמר לו, שאצלם לא נהגו לומר את הפיוטים. אעפ"כ אמר לו הדברי חיים שייגש לפני העמוד, העיקר 'איהר זאלט דאוונען ס'זאל זיין הארץ דערקוויקעניש' (תתפלל שיחיה את ליבי).

לקיים אותה ולשמור את כל צווייה ומצוותיה.

אך יש לומר, שהקדמת 'נעשה ונשמע' שאמרו ישראל, נבע מהאמונה השלימה שהיה להם בהקב"ה, שלגודל אהבתו לא יתן להם מה שהם לא יוכלו לעמוד בו, וזה מה שגרם להם שלא לשאול ולברר מאומה, אלא לאלתר לאמר 'נעשה ונשמע'.

והיינו מה שמסופר בגמ' (שבת פח:) על אותו מין שאמר לרבא על עם ישראל - 'עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו' - עם פזיז שהקדמתם את פיכם לאוזניכם, כלומר, שאמרנו 'נעשה' קודם ששמענו את התורה. אך רבא השיב לו 'אנן דסגינן בשלימותא' - אנחנו שמתהלכים בתמימות, נאמר בנו (משלי יא ג) 'תומת ישרים תנחם', ופירש"י (שם) בלשונו הזהב 'התהלכנו עמו בתום לב - כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו'.

וכך כל יהודי בכל דור ודור, כל אחד ואחד לפום שיעורא דייליה - לפי מה שחננו השי"ת, בשעה שמתכונן לקבל את התורה - ללמוד אותה ולקיים אותה על כל פרטיה ודקדוקיה. על ידי שיתהלך בתמימות עם

פיהם להגדיל עצמם נגד גדולי ישראל שבדורות שלפניהם אשר לא יבינו שיחת דבריהם'.

אמירת 'נעשה ונשמע' שייכת בכל דור ודור - אצל כל יחיד ויחיד והנה מובא בגמ' (עבודה זרה ב:) 'אמר ר' יוחנן: מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה, עד שבא אצל ישראל וקבלוה'. ובמדרש (מכילתא דרבי ישמעאל, פר' יתרו - מסכתא דבחדש פרשה ה) מובא, שכשבא הקב"ה אצל כל אומה, הם שאלו 'מה כתיב בה' - לבדוק אם התורה מתאימה להם, ואילו בני ישראל לא שאלו שאלה זו, אלא ענו ואמרו 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע'. וזו לשון המדרש 'נגלה על בני עשו הרשע ואמר להם: מקבלים אתם עליכם את התורה. אמרו לו: מה כתיב בה. אמר להם: 'לא תרצח'. אמרו לו: זו היא ירושה שהורישנו אבינו, שנאמר (בראשית כז מ) 'ועל חרבך תחיה' וכו'. וכשבא אצל ישראל (דברים לג ב) 'מימינו אש דת למו', פתחו כולם פיהם ואמרו: 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע'.

ולכאורה יש להבין על סמך מה הקדימו ישראל ואמרו 'נעשה' קודם ל'נשמע', והרי הם לא ידעו מה כתוב בתורה, וכי מי אמר להם שיהיה בכוחם

יג. עוד יש להרחיב בענין האמונה והנאמנות לה' - קודם קבלת התורה, עם דברי העבודת ישראל (לשבעות ד"ה ויוצא), וזו לשונו 'ויוצא משה את העם לקראת האלוקים מן המחנה (שמות יט יז). דהנה איתא במדרש (פרקי דרבי אליעזר פ"מ) שביים מתן תורה ביקשו להתנמנם בבוקר ושתנם ערבה להם - עד שעוררן משה רבינו ע"ה לקבל את התורה, עיין שם. ואמר הצדיק הגאון מהור"ר לוי יצחק זצ"ל, חלילה לחשוב על עם קודש שנפלו בתדרמת העצלות והשינה ביום הנכבד - שידעו שיתן הקב"ה את תורתו להם. אלא יש לומר דכוונתם היה לשם שמים שמיום שני בסיון שהתחילו לעשות הכנה לקבלת התורה ועבדו בכל כוחם ובמחשבותם

על חג השבועות, שמתעורר בו הלב היהודי לקבל את התורה. דהנה מילת 'שנה' עולה בגימטריא שס"ה - כנגד שס"ה ימות השנה שהאדם ישן בהם, אך 'וליבי ער' בבוא חג השבועות שהוא לב השנה, מתעורר הלב לקבל את התורה באהבה וחשק.

ונראה לרמוז את דברינו בהמשך הפסוקים. דהנה בכל שנה מתחדש מעמד הר סיני ממש כמו שהיה בימים ההם בזמן הזה, כמבואר. והיינו מה שנאמר (שם פסוק ב) 'קול דודי דופק', כלומר,

הקב"ה ויסמוך עליו 'שלא יטעננו בדבר שלא יוכל לעמוד בו', יוכל לומר 'נעשה ונשמע', כלומר, כל מה שידרוש ממני הקב"ה במהלך השנה הקרובה ובכל ימי חיי, הנני מוכן ומזומן לעשות רצונו, כיון שאני סומך עליו - ביודעי ומכירי אהבתו, שהוא יעזרני לעשות רצונו ולעבדו בלב שלם".

אני ישנה ולבי ער

והנה נאמר בשיר השירים (ה ב) 'אני ישנה ולבי ער'. ויש לומר שפסוק זה רומז

הקדושים, עד שנפל עליהם ליאות ועייפות והיו מתייראים פן לא יוכלו לקבל את התורה במחשבה צלולה כראוי, על כן נתנו שינה לעיניהם ולעפעפם תנומה - בכדי שיתחדשו מוחותיהם ויתחזקו עשתונותיהם בבהירות לקבלת תורה הקדושה עכ"ל. והנה מפשוטו של מקרא, דכתיב (שמות יט יז) 'ויוצא משה את העם', וכל מקום דכתיב 'עם' - הם פשוטי בני אדם כנודע, ולכן ניחא לומר עליהם שהיו ישנים ונרדמים עד שהקיץ משה - 'ויוצא אותם לקראת האלוקים'. ואף גם לפי מה שאמר החסיד הנ"ל דכוונתם היה לשם שמים, מכל מקום מוכרע שלא היו אותם האנשים במדרגה גדולה, כי מי שנכון לבו בטוח בה' אינו צריך להכנה, ומתחזק בבטחונו להלוך אל ה' ולעבודתו, ומן השמים ירחמו לחזק מוחו ולתת לו בהירות. אמנם מי שאינו דבוק בבוראו בדיקות כראוי - אינו בטוח בו כראוי, ומתנהג על פי דרך הטבע ושומר מוחותיו ומחשבתו וישן בשעת שינה, וכן שאר ענינים, הגם שגם זה לשם שמים, מכל מקום אינו במדרגה גדולה כמשליך על ה' יהבו ואינו משגיח על עצמו לשמור נפשו על פי דרך הטבע'.

יד. שמעתי מגיסי כ"ק אדמו"ר מביאלא שליט"א ששמע פעם מהרה"צ ר' אליהו ראטה זצ"ל שהיה מקורב וגבאי נאמן של הרה"ק ר' שלמה'קה מזוועהיל זיע"א, שפעם אחת לפנות בוקר פנה אליו ר' שלמה'קה זצ"ל, ואמר לו: בכל שנה בטרם האיר יום חג השבועות, שואלים בשמים את נשמות בני ישראל, מי רוצה לקבל את התורה. און יעצט פרעגט מען זיי - עכשיו שואלים אותם אם הם רוצים לקבל את התורה, והם עונים 'נעשה ונשמע'. והמשיך ואמר בהתרגשות, א"כ נאמר גם אנו יחדיו 'נעשה ונשמע'.

כשסיים ר' אליהו את סיפורו, אמר: אכן זכיתי להיות עמו ברגעים נעלים ונשגבים הללו, ואף זכיתי לומר עמו יחד 'נעשה ונשמע'. וביני לבין עצמו דיבר בלחש ושאל, מדוע אמנם מצא ר' שלמה'קה ענין לגלות ענין טמיר ונשגב זה (מי שבקי היה מעט באורחותיו של הרה"ק ר' שלמה'קה זיע"א, יבין עד כמה שינה כאן ממנהגו שלא להתגלות בפני הבריות). אמנם אין זה אלא מפני ש'נעשה ונשמע' נאמר בלשון רבים, ומשום כך רצה הרה"ק ר' שלמה'קה לצרף עמו. ומדוע מצא אותי כאדם המתאים לזה. אין זה אלא משום שרק אני הייתי עמו אז... (מובא גם בספר איש חסיד היה, עמ' קיב).

ובהמשך (שם פסוק ד) נאמר 'דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עלי'. ונראה לרמוז זאת על עת מתן תורה שנפתחו בו ז' רקיעים ונגלה הקב"ה עלינו לתת לנו את התורה בבחינת 'דודי שלח ידו' - לתת לנו את התורה. ואז 'ומעי המו עלי' - מאהבה עד אשר פרחו נשמתם של ישראל מגודל האהבה שהתעצמה עד כלות נפשם.

אך מי שחלילה מתעכב מלהיענות לקריאתו של הקב"ה - 'קול דודי דופק', אזי אף אם לאחר מכן הוא יתעורר לקריאתו - 'קמתי לפתוח לדודי' (שם פסוק ה), הריהו כבר החמיץ את ההזדמנות, כמו שנאמר (שם) 'פתחתי אני לדודי, ודודי חמק עבר, נפשי יצאה בדברו, בקשתיהו ולא מצאתיהו, קראתיו ולא ענני'. וכל זה בגלל שבשעה שביקש הקב"ה 'פתחי לי', הוא לא פתח לו, וכמו שפירש"י (שם ד"ה נפשי) 'נפשי יצאה בדברו - שאמר לא אבוא אל ביתך, כי מתחילה לא אבית לפתוח'.

הקב"ה דופק ומעורר את נשמות ישראל עם הקולות וברקים שהיו בסיני, ומבקש מכל אחד ואחד 'פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי' - כדי לתת לנו את התורה מחדש^{טו}.

ואז בא היצר הרע ומחליש את האדם שלא יאמין בעצמו ויאמר: 'פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה, רחצתי את רגלי איככה אטנפם' (שם פסוק ג), ופירש"י 'כבר למדתי לעצמי דרכים אחרים - לא אוכל לשוב אליך עוד', כלומר, אמנם הלב התעורר ומבקש לקבל את התורה ולהתחדש כבריה חדשה, אך 'כבר למדתי לעצמי דרכים אחרים' - אני כבר רגיל בדרכים אחרים של חיי הנאות ותענוגים בלי להיות יגע בלימוד התורה ובלי קבלת עול תורה, וממילא 'לא אוכל לשוב אליך עוד' - אני כל כך שקוע ורגיל בחיים אלו, ואני מרגיש שאין לי סיכוי להשתנות ולשוב אליך עוד.

טו. כנסת ישראל נקראה 'תמתי' בזכות אמירת 'נעשה ונשמע', כמובא במדרש רבה (פר' שמות ב ה) 'תמתי' - בסיני, שנתממו עמי בסיני ואמרו 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע'.

‘יום’ מתן תורה

★ אהבת הקב"ה לישראל ולתורה ★ יום המקווה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים ★ בחודש השלישי באו מדבר סיני ★ אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא ★ לשמוח בלבבו ביום מתן תורה - יותר מכל החגים והמועדים

אהבה. באהבתו של תורה, שנאמר (תהלים קיט ז) 'מה אהבתי תורתך' וגו' טז.

והנה ביום מתן תורה מתחברים ב' האהובים של הקב"ה - ישראל והתורה, והכל מגודל החביבות של ישראל אצל הקב"ה, כמובא במשנה (אבות פ"ג מ"ד) 'חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה, חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד ב) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו'.

יום המקווה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים

והנה מצינו באור החיים (שמות יט ב) לשונות מופלאים על גדלות 'יום' קבלת התורה יותר מכל ימות העולם, מפני שביום זה באה הבריאה אל תכליתה וייעוד בריאתה. וזו לשונו "ויסעו מרפידיים". קשה, למה איחר המוקדם, כי פסוק זה היה לו להקדים קודם פסוק שלפניו שאמר 'באו מדבר סיני'. ואולי, שהוא על דרך אומרם (סנהדרין קה:) 'אהבה מקלקלת השורה' - להקדים המאוחר, שלהיות כי הוא זה יום המקווה לבורא לתורה לעולם לעליונים

אהבת הקב"ה לישראל ולתורה

מובא במדרש (פרשתן ב טז) "והיה במקום [אשר יאמר להם, לא עמי אתם, יאמר להם בני א-ל חיי] וגו', הדא הוא דכתיב (שיר השירים ח ז) 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה' וגו', ואומר 'אם יתן איש את' וגו'. אמר רבי שמואל בר נחמן: בשתי אהבות הכתוב הזה מדבר, ראשו מדבר באהבתו של ישראל, שאם יתכנסו כל אומות העולם ליטול את האהבה שבינו לבין ישראל, אינן יכולין, שנאמר 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה'. ואין מים רבים אלא אומות העולם, שנאמר (ישעיה יז יב) 'הוי המון עמים רבים' וגו'. ונהרות לא ישטפוה', אלו הם המלכים והשרים שלהם, כמו שנאמר (ישעיהו ח ז) 'ולכן הנה ה' מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרבים' וגו'.

וסופו מְדַבֵּר באהבתו של תורה, שאם מתכנסין כל אומות העולם ואומרים אנו מוכרים כל ממונינו ועושים את התורה והמצות. אמר להם הקב"ה: אפילו אתם מוכרים את ממוניכם לקנות את התורה, בזיון הוא עליכם 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו'. באיזו

טז. ואף ישראל אוהבים את התורה באהבה עזה, כמובא במדרש רבה (פר' אמור ל א) 'כד דמך ר' יוחנן, הוה דורו קורא עליו (שיר השירים ח ז) 'אם יתן איש את כל הון ביתו' - באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה, 'בוז יבוזו לו'.

והראיה כי כשקרבו ימי הכשרתם, בו ביום נסעו בו ביום באו. והוא אומרו 'ביום הזה', פירוש שנסעו בו ביום באו. וכן הובא בדבריהם ז"ל (שבת זף): שבוים שנסעו בו באו.

והצאתי בענין ואראה עוצם חשקו יתברך בישראל שניכרת מתוך מעשיו, בהעיר למה הטריחם ה' בדרך עד החדש השלישי. ואם לסיבה שכתבנו, עדיין תקשה שהיה לו לקפוץ הארץ ולהגיע למדבר סיני בו ביום, ושם יתעכבו עד ספור ז' שבועות ויהיה זמן הכושר כנוזכר.

אכן, זה יגיד עוצם חשק נתנית התורה לישראל, כי לגודל חשקו ברוך הוא בהם לא רצה להביאם ולהתעכב זמן ארוך בלא חתונה בבית חתנות, ולזה היה ממעיט הימים בריחוק מקום. ותקח לך שיעורן של דברים מחשוק וחשוקתו, כי לא יצטער בעכבתו מבוא אליה כל זמן שלא הגיעו עת דודים, ועדיין לא עלתה כלה לחופתה אשר לא כן בעת כלה בחופתה לא יעצור כח לעכב ביאתו אליה.

וענין זה מתחדש בכל שנה ושנה, כמובא במאור עינים (פר' יתרו) בשם האריז"ל, וזו לשונו 'איתא בכתבי האר"י ז"ל, שבכל זמן מהזמנים כגון 'פסח' 'שבועות' 'סוכות', הוא נעשה בכל שנה, כשבא זמן הנ"ל - נעשה כמו שהיה בפעם הראשון, בפסח הוא יציאת מצרים, ובשבועות מקבלים התורה, וכן בכל זמן'.

**אי לאו האי יומא
כמה יוסף איכא בשוקא**

ויש ללמוד שמחת קבלת התורה בכל שנה מן המסופר בגמ' (פסחים סח): על

ולתחתונים ומיום הבריאה והם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני, לזה כשהגיעו שמה, לא עצרו כח לספר סדר הדבר, ותכף קדמה ההודעה באומרו 'ביום הזה באו' וגו'. הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק ושמחו שמים וארץ, כי זה הוא תכלית הבריאה ותקוּתה, ואחר כך חזר הכתוב להודיע פרטן של דברים'.

בחודש השלישי באו מדבר סיני

עוד יש ללמוד על עוצם חשקות ותוקף אהבת הבורא לתת את תורתו לבני אהוביו, מדברי האור החיים (שמות יט א) שכתב בזו הלשון "בחודש השלישי" וגו'. הנה למה שקדם מעוצם חיבתו יתברך בישראל וגודל חשקו לתת להם ארוסתם זאת התורה, תקשה למה נתעכב ה' מתת התורה עד חודש השלישי, כי מן סימני האהבה היא שלא יתעכב חושק מבא לחשוקתו. ואם לצד הדרך, הלא מצינו שאפילו לאליעזר עבד אברהם קפצה לו הארץ בלכתו לקחת אשה ליצחק (סנהדרין צה.), ומכל שכן וקל וחומר לחתונת נשיאת ראש כי תקפוץ הארץ וגם השמים אם יצטרכו לה.

אשר על כן בא הקב"ה ונתן אמתלא לדבר, כי לא מיעוט החשק הוא הסובב אלא לצד הכשרת החתן כי לא היו ישראל ראויים לצד שהיו בארץ הטמאה והיו לנדה ביניהם והוצרכו לספור ספירת טהרתם שבע שבתות כדרך ז' נקיים אשר צוה ה' לזבה (זהר ויקרא צז): והוא אומרו 'לצאת בני ישראל', פירוש לסיבת יציאתם מארץ מצרים - הוא הסובב עכבת הדבר עד החודש השלישי.

בזה החג ביותר, כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה. ובפסחים פרק אלו דברים (סח:) 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכס'. מר בריה דרבינא יתיב כולא שתא בתעניתא בר מעצרתא ויומי דפוריא כו'. רב יוסף ביומא דעצרתא עביד ליה עגלא תילתא, אמר, אי לאו ההוא יומא, כמה יוסף איכא בשוקא. מכל מקום 'גילו ברעדה' (תהלים ב, יא) כתיב, והשמחה אשר שמח תהיה שמחה רוחנית ולהודות והלל להשם יתברך, שנתן לנו התורה, מתעורר מאד בלבו להתקדש ולתקן מעשיו ולהיות מוכתר בכתר תורה, לקיים 'והגית בו יומם ולילה' (יהושע א ח), כי היום הקדוש הזה, הוא יומא דדינא' וכו'.²

שמחת האמוראים בחג השבועות. שהאמורא מר בריה דרבינא היה יושב בתענית כל השנה מלבד שבועות, מפני שניתנה בו תורה". ורב יוסף היה מבקש בכל שנה מבני ביתו, שיכינו לו סעודת יו"ט מעגלא תילתא". ונתן טעם ואמתלא לדבר, ואמר: 'אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא'. ופירש"י (שם ד"ה אי לאו) במתק לשונו 'אי לאו האי יומא - שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לבינים'".

ובשל"ה (מס' שבועות פרק נר מצוה אות יח) כתב בזו הלשון 'חייב אדם לשמוח

ז. וכן בפורים וערב יום הכיפורים, מר בריה דרבינא לא היה יושב בתענית, ועיין שם בדברי הגמ' בטעם הדברים.

יח. בפסחים פירש"י (ד"ה תילתא) 'שלישי לבטן ומובחר הוא'. אמנם בעירובין (סג) פירש"י (ד"ה עגלא תילתא) ש'עגלא תילתא' הוא עגל שהגיע לשליש שנותיו, וזו לשונו 'עגלא תילתא - גדל שלישי, ואז הוא עומד בעיקר טעם בשרו, כדתנן (בבא מציעא סח.) 'ומגדלין אותן עד שיהו משולשין'".

יט. עיין בבאר היטב (או"ח סי' תצד ס"ק א) שהאר"ך לבאר את כוונתו של ר' יוסף, שחלילה וחס לא היה שמין של יוהרא בדבריו, שהרי מצינו בגמ' (סוטה מט:) 'משמת רבי - בטלה ענוה ויראת חטא. אמר ליה רב יוסף לתנא: לא תיתני ענוה, דאיכא אנא'.

כ. עובדא הוה בחצר קדשו של הדברי חיים זיע"א, שבחג השבועות - קודם תפילת שחרית, ניגש החסיד הנודע רבי יוסף לייב כהנא מסיגעט ז"ל אל הגאון בעל הקול אריה זיע"א, ואמר לו: בערגסאז'ער רב, הנה ניהנתם בראש חרף ושכל טוב, וממילא גם בלא התורה הייתם נעשים לאיש מכובד, שר או איש חשוב בבאנק, אך אני שאין לי כשרונות ברוכים כאלו, הרי בלא התורה שהנחיל לנו הקב"ה, הייתי גדל כגוי פשוט נבער מדעת בלא שום טעם בחיים, ועל כן לי נאה באמת לשמוח בשמחת התורה ביום זה, ופרצו יחדיו בריקוד סוער. ומי ראה את אלו שמחים ורוקדים ולא הצטרף אליהם, עד שכל הבית מדרש היה כאש להבה בריקוד ושמחה של תורה. ובאותה שעה ישב הדברי חיים זיע"א בחדרו והגיע לאזניו קול שירה וזמרה, והיה הדבר בעיניו לפלא, ובירר את פשר הענין - 'לשמחה מה זו עושה'. וכסיפרו לו דברים כהווייתן, נהנה מאוד למשמע הדברים.

להבורא יתברך שמו ויתעלה שנתן חלקו וגורלו גם כן מעם קדוש הישראלי, וזיכה אותו לעבדו לשרתו בלימוד התורה הקדושה ובשמירת מצוותיו הקדושים ובשמירת מצוותיו הקדושים והנעלמים, יסודותיהם בעולמות העליונים הקדושים לאין קץ ותכלית'.

ומה לנו יותר מדברי הזוה"ק (פר' אחרי מות דף ט: ס) 'פתח רבי חזקיה וכו' זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו מכל שאר עמין וקראן 'קודש', דכתיב (ירמיה ב א) 'קודש ישראל לה', ויהיב להו חולק - לאתאחדא בשמא קדישא. ובמה אחידו ישראל בשמא קדישא. בגין דזכו באורייתא, דכל מאן דזכי באורייתא זכי ביה בקודשא בריך הוא'.

לשמוח בלבבו ביום מתן תורה - יותר מכל החגים והמועדים

וביסוד ושורש העבודה (פרק עשירי - חג השבועות, שער התשיעי, שער הצאן) הגדיל את השמחה בחג השבועות יותר מכל החגים והמועדים, וזו לשונו 'אחיי ורעי זרע ברוכי ה', בנים חביבים למקום, מה ראוי לאדם בחג הקדוש הזה - זמן מתן תורתנו הקדושה התמימה והגנוזה אלפיים שנה, לשמוח בלבבו יותר מכל החגים, כדאמר רב יוסף (פסחים סח:)' 'אי לאו האי יומא קא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא'. וראוי לכל איש ישראלי מעם קדוש, שיתעורר עצמו ביום הקדוש הזה, הן באמצע התפילה, הן בלמוד, וביחוד בעת אכילה ושתייה, להכניס שמחה עצומה לבבו ובמחשבתו. ויתן הודאה עצומה

כפיית ההר כגיגית – הוראה לדורות לימי הקטנות

☆ הטעם שכפה עליהם הר כגיגית ☆ חיוב העבודה אף בזמן קטנות המוחין ☆ תכלית נתינת התורה שיעבדוהו בשעה שהחומר מתגבר וצריך להילחם עם היצר ☆ אם מקיימין את התורה מוטב ואם לאו אחזיר את העולם לתוהו ובהו

ובתוספות (שם ד"ה כפה) הקשו בהאי לישנא 'ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע'. כלומר, לאיזו תכלית כפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית, הלא כלל ישראל קיבלו את התורה ברצון, אפילו בלי לדעת מה כתוב בה, שהרי הם הקדימו ואמרו 'נעשה ונשמע'. ותירצו

הטעם שכפה עליהם הר כגיגית

'ויתצבו בתחתית ההר' (יט יז). ובגמ' (שבת פח.) 'אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם'.

יבטל התמיד מעסק למודו ועבודת ה' גם שאין חושק, דמכל מקום עשה מעשה, שהדיבור נקרא מעשה (עיין שבת קיט:), ולכן גם שהיה בלי כוונה יצא'.

חייב העבודה אף בזמן קטנות המוחין

על דרך זה מצינו שכתב הרה"ק אברהם חיים מזלאטשוב זיע"א בספרו אורח

לחיים (פרשת ד"ה ויאמר משה אל העם) בשם המגיד ממעזריטש זיע"א, וזו לשונו 'ושמעתי בשם הרב הגדול בוצינא קדישא מוהר"ר דוב בער, הטעם שכפה עליהם ההר כגיגית, הלא ישראל אמרו 'נעשה ונשמע' באהבה ורצו לקבל התורה, ולמה הוצרך לכפותם, וזהו ללמד להם דרך עבודתו, שלא יאמר האדם בשעת נפילת המוחין שאי אפשר לו לעבוד השי"ת, וימתין עד שיהיה לו מוחין, רק הוא מוכרח תמיד בעבודה - כמו שיוכל בשעת העבודה, כן צריך לעבוד ה' ואינו פטור מן העבודה בשום אופן, וזהו שהראה השי"ת בזה שהיו ישראל אז במעלה עליונה במוחין גדולים ובאהבה עזה, וגלוי לפניו שיפלו ממדרגתם, ופן יאמרו שלא יעבדו אותו עד שיהיה להם מוחין, הראה השי"ת שהם מוכרחין בעבודה אף בשעת נפילת המוחין, ודברי פי חכם חן' כ"א.

התוס' 'שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן'.

והקשה הרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף

זיע"א בספרו בן פורת יוסף (פר' וישב ד"ה ובזה נ"ל) על תירוץ התוס', וזו לשונו 'והקושיא מפורסמת, אדרבה, מתוך האש אינו ראוי לחזור, וכתבתי מזה'.

ומתריך בהאי לישנא 'וכעת נראה לי כוונת התוספ[ו]ת, כי התלהבות האש

הגדולה הוא מעלה נפלאה, ואי אפשר שיהיה בהתמדה במדריגה זו הגדולה, כי 'החיות רצוא ושוב' (יחזקאל א יד) כמו שכתבתי במקום אחר, וחש הקב"ה פן יאמרו ישראל, אם יש התלהבות האש הגדולה - אז יש מקום לעבודת ה' בתורה ותפלה, מה שאינו כן כשנסתלקה האש הגדולה - אין מקום לעבודה, וכמו שכתב הרמב"ן לשואלו דבר, איזה עבודת ה' על אמיתתו. והשיבו, אם יש שם אהבה ויראה זהו עבודת ה' ואם לאו וכו', שמעתי מפי מורי זלה"ה ע"ה. לכך כפה הקב"ה על ישראל הר כגיגית, ללמד, שגם שאינו חושק לתורה ועבודת ה', מ"מ אינו בן חורין ליבטל, רק יעשה בעל כרחו וידמה כמי שכופו אותו לעשותו בעל כרחו. והוא דרך טוב לאיש ישראלי לימי הקטנות, שלא

כ"א. מסופר בספר נפלאות הרבי (אות עב-עג) בזו הלשון 'שמעתי מנכבד אחד, שבעצמו שמע מרב גדול אחד, שהיה אבד"ק דעבענקא והיה בן צ"ו שנים, ואמר שבעצמו שמע מפ"ק מאדמו"ר הקדוש מלובלין זצלה"ה וכו'. שהיה אברך אחד חסיד גדול בעיר אחת, כמדומה באפטא, וחותרנו היה גם כן חסיד גדול מחסידי לובלין. פעם אחת ראה האברך שחותנו אינו מתפלל כלל, והקך הרבה בזה עד ששאל את חותנו בעצמו, והשיב לו שלא יתערב בענייניו. ונסע ללובלין וסיפר לרבינו הקדוש. והשיב, שכאשר יבוא ישאלנו. וכן היה נסע ללובלין, ושאל אותו רבינו הקדוש מה זאת שאינו מתפלל. והשיב, כי נפל ממדרגות שהיה לו מאז, ואינו יכול לכוון בתפלתו כמאז שהיה לו גדלות המוחין, לכן נחשב בעיניו כמוציא שם שמים לבטלה חס ושולם.

מתגבר, צריך ללחום עמו ולהכריחו, ועל זה ניתנה התורה. ולכך לא הספיק השי"ת בהרצון של 'נעשה ונשמע', כי אז היו מתלהבים כמלאכים, והרושם הראשון קיים לדורות כנודע, ונמצא כשיהיה החומר מתגבר לא יעבדו כלל, לכך רצה שיעבדו בכפיה גם כן, והבן'.

אם מקיימין את התורה מוטב ואם לאו אחזיר את העולם לתוהו ובהו

וענין זה שיהודי עובד את ה' בכל זמן ועידנא, הוא קיום העולם וחיותו, שהרי נאמר (ירמיהו לג כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה - חוקות שמים וארץ לא שמת', ואם חלילה יהודי יעבוד את ה' רק בשעה שמיושבת דעתו ומאירה נשמתו, הרי לא יהיה לעולם קיום אילולא התורה.

תכלית נתינת התורה שיעבדוהו בשעה שהחומר מתגבר וצריך להילחם עם היצר

וזהו תכלית כפיית ההר כגיגית, ללמדנו שעבודת ה' איננה רק בזמנים של הארת הדעת ופתיחת הלב, אלא היא גם ובעיקר בזמנים של הסתלקות המוחין ואטימות הלב, שבעת ההיא תפקידו של יהודי ללחום עם יצרו והחומריות שמתגברת עליו ולהכריח את עצמו אל הטוב, וכמובא בישמח משה זי"ע"א (פרשתן ד"ה עוד יש ליישב) לבאר מדוע כפה עליהם את ההר כגיגית לאחר שכולם נענו ואמרו בנפש חפצה 'נעשה ונשמע', וזו לשונו 'לפי שבעת שהאדם נפשט מהחומריות וחושק ומתאוה לעבודת היוצר ברוך הוא וברוך שמו, אין פלא, דהלא יש לו הרבה משרתי עליון. אך העיקר הוא בשעה שהחומר

והשיב לו רבינו הק' בזו הלשון: כתיב (תהלים פז ו) 'ה' יספר בכתב עמים', ולמה לא כתיב 'בכתב עם'. אמנם ידוע דאנחנו בני ישראל אין לנו נומערי"ן [מספרים] על חשבונות, רק הכל נכתב בלשון הקודש, מאחד עד אלפי אלפים, אבל האומות יש להם סימנים ונומערין על חשבונות. ויש גם כן אצלם נומער שנקרא נאהל (אפס), והוא אינו מראה על שום חשבון בפני עצמו כלל, אך כאשר יכתוב איזה נאלען ואחר כך יכתוב נומער המראה על חשבון אחד, אז לפי כמות ומספר הנאלען לפני המספר, כן יתרבה החשבון עד אלפי אלפים ורבי רבבות.

כן הוא בתורה ובתפלה ובמצות ומעשים טובים, אם עושין בכוונה הראויה הוא טוב, ואם אינו בכוונה אינו נחשב כלום, והוא רק כמו נאהל. ויש תקנה לזה ג' אופנים, האחד, שיתפלל או ילמוד ויעשה מצות פעם אחת בשנה בכוונה שלימה, אזי מעלה הכל לשורשו הראוי ונחשב הכל כמו אם נעשה הכל בכוונה טובה. אופן השני, כשעבר יום הכיפורים אחר זה, ויום הכיפורים מכפר, נחשב גם כן כאלו נעשה הכל בכוונה טובה. אופן השלישי, אם מדבק את עצמו לצדיק הדור אמת, מעלה גם כן הכל. אמנם בזה הכל אם עשה מצות או למד או התפלל אף שאינם בכוונה הראויה, יש להם תקנה על ידי הנ"ל, אבל כשאינו עושה כלל, איזה תקנה יש להאיש הזה. וזה פירוש הכתוב 'ה' יספר בכתב עמים', היינו כמו חשבונות העמים, שיש אצלם מספר נאהל שאינו נחשב כלל בפני עצמו למספר, אולם אם יעמדו אצלו איזה חשבון, ואף שאינו עולה רק אחד, נחשב למספר רק בצירוף הנאהלען כנ"ל, כן הוא בתורה ובתפלה ובמצות ומעשים טובים. עד כאן שמעתי מהישיש הנ"ל.

ברצון קבלו עליהם, ואם לא קבלו - לא היו צריכין. לכך היה השי"ת מפתה ומרצה אותם קודם, וכאשר ראו שעיקר נתינתה על ידי כפיית ההר, היו מוכרחים לומר כי נתינתה מוכרחת, שאין להם קיום זולתה. ולכך הביא שם (שבת פח.) על המאמר זה 'ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי' (בראשית א לא), ה"א יתרה למה לי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזור העולם לתוהו ובוהו. וזה המאמר בא לפרש למה כפה עליהם הר כגיגית, לומר, כי נתינת התורה היא מוכרחת' (וכן כתב בספרו אור חדש, הקדמה ד"ה ובאמת).^{כב}

ובמהר"ל (גור אריה ד"ה שנתלש) רמז זאת במה שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית, וזו לשונו 'העיקר הפירוש אשר נראה פשוט, כי כפה עליהם ההר כגיגית לומר 'אם לא תקבלו התורה, שם תהא קבורתכם' (שבת פח.), לומר, כי התורה היא הכרחית לקבלה, ואם לא יקבלו התורה - שמה תהא קבורתם. וידוע, כי דברים המוכרחים להיות - הם חשובים במעלה יותר, [מפני] שאי אפשר מבלעדם, ואין קיום לנמצא בזולתם. לכך כפה עליהם ההר כגיגית, להודיע מעלת התורה, שאי אפשר מבלעדה כלל. ואם לא היה עושה זה, היו אומרים כי התורה אין הכרחית לעולם, רק

כב. מדעסקינן בדברי המהר"ל, נעתיק עוד מאמר מתוק מדבש שכתב המהר"ל (אור חדש למהר"ל, הקדמה ד"ה ובאמת) בענין מה שכפה הקב"ה את ההר כגיגית, והוא חידוש מופלא. וזו לשונו 'ועוד, בשביל כך היה כופה עליהם הר כגיגית, כדי שיהיו אנוסים - שהיה מאנס אותם על קבלת התורה, וכיון שהיו ישראל אנוסים, ובמאנס כתיב (דברים כב כט) 'לא יוכל לשלחה כל ימיו', וכן לא יפרד ישראל מן השי" לעולם. וכך אמרו במדרש (המהר"ל מביאו בספרו גור אריה, ומובא גם בספר מנחה בלולה, ומקורו לא ידוע) על הפסוק (שם) 'ולו תהיה לאשה, לא יוכל לשלחה כל ימיו', כשבא הקב"ה לתת תורה לישראל, כפה עליהם הר כגיגית שיקבלו תורתו. וכיון שכך, הרי ישראל אנוסתו של הקב"ה, ובאנוסה כתיב (שם) 'לא יוכל לשלחה כל ימיו'. ואלו המפתה אין בה שלא יוכל לשלחה. והטעם הוא, כיון שהיה מאנס אותה א"כ הוא היה מכריח אותה אל החבור הזה, והחבור שהוא הכרחי אין לזה סילוק כלל, כיון שהיה החבור הכרחי'.

חוקים להורותם

הלכות והליכות

מתוך שיעורי ההלכה,
והוספות פסקים בעל פה
שנמסרו מפי הגאון
רבי שמעיה לעזר שליט"א

דיני ברכת התורה
הנוגעים לחג השבועות

דיני ברכת התורה הנוגעים לחג השבועות

הניעור כל הלילה

א. נחלקו הפוסקים האם מי שלא ישן כל הלילה חייב בברכות התורה, ועל כן יראה לכתחילה לצאת הברכה מאחד שישן בלילה ויכוין הלה להוציאו, ובדיעבד אם אין מצוי לו אחר שיכול להוציאו יכול לברך בעצמו^א.

עניית אמן אחר ברכת לעסוק בדברי תורה

ב. נחלקו הפוסקים אם יש לענות אמן אחר ברכת אקב"ו לעסוק בדברי תורה קודם והערב נא, ולענין מעשה העונה אמן בכל השנה יש לו על מי לסמוך, ובשבועות שיוצא הברכה מאחר המנהג שלא לענות אמן^ב.

א. והיינו דלדעת הרא"ש הטעם שמברכים ברכה חדשה בכל יום הוא משום שהשינה היא הפסק, ולדבריו כל שלא ישן הרי הוא פטור מברכה"ת, וכן משמע פשוט לשון המחבר בס"מ"ז ס"ב וז"ל אף אם למד בלילה הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן, ומדסתם משמע שאף הניעור כל הלילה פטור מברכה"ת והיינו משום שלא הפסיק. ואולם לדעת ר"ת השינה לא הוי הפסק ואלא שהברכה פוטרת עד היום הבא. ועיי' במג"א סי' מ"ז סק"ב ובפמ"ג שם דאיכא בזה ג' סברות, [א] שי' הרא"ש ששינת קבע ביום הוי הפסק וכ"ש שינת לילה וא"כ הניעור בלילה ולא הפסיק אינו מברך, [ב] שי' ר"ת שאף שינת הלילה לא הוי הפסק ואלא שברכה"ת פוטרת רק עד מעל"ע ותו לא, [ג] אגן סוברים דשינת היום לא הוי הפסק, ומה שמברך אחר שינת הלילה היינו משום דנעשה כבריה חדשה וכמו שאר ברכות השחר, ואף בלא ישן כל הלילה מברך דלא היה כוונתו לפטור אלא עד היום הבא וכעיקר תקנת חז"ל. וכ"ה בא"ר דהניעור כל הלילה יברך דאין דעתו כי אם על יום ולילה. ואולם בפר"ח נסתפק בזה בדין הניעור כל הלילה ומאחר שלדעת הרא"ש אינו מברך. ולענין דינא, עיי' במ"ב סי' מ"ז סקכ"ח שהביא פלוגתא בזה ומסיק דספק ברכות להקל ולא יברך, ואולם יראה לשמוע הברכה ולצאת מאחר. ומיהו בשו"ע"ה פסק כהמג"א שבודאי אם אין לו אחר יכול לברך בעצמו, ובערוה"ש כתב שכן הוא המנהג הפשוט ואין לשנות.

ב. עיי' שו"ע ר"ס מ"ז שנחלקו אם אומר והערב נא עם וי"ו או בלא וי"ו, ושורש השאלה בזה האם ברכת והערב נא היא ברכה חדשה או המשך לברכה הקודמת, והכרעת הרמ"א שהעיקר לדינא דהוא ברכה חדשה, ובמג"א וט"ז שם הביאו בשם הארי"ז ז"ל דיש לענות אמן אחר ברכת

ישן שינת קבע ביום

ג. הישן שינת קבע ביום והיה נייעור כל הלילה, פסק הגרעק"א דשפיר מברך ברכה"ת כשיאור היום.¹

כשהגיע עלות השחר

ד. יש לברך ברכה"ת מיד בעלות השחר [שהוא שבעים ושתים דקות זמניות קודם הגן החמה], ומכל מקום אם אינו מוצא מיד מי שיכול להוציאו בברכה"ת יכול להקל ולהמשיך בלימודו עד שיסיים הענין², ומיהו כל זה דוקא באם לא ישן שינת קבע ביום אבל באם ישן שינת קבע ביום הרי חייב בברכה"ת מעיקר הדין ואסור לו להמשיך בלימודו.

לעסוק בדברי תורה, וכ"ה בהג' רעק"א שם וכן דעת רוב האחרונים, ואלא שבמ"ב שם סקי"ב הכריע שלא לענות אמן ושלכתחילה יברך ברכה זו בלחש. והנה כיון שמעיקר דינא ש"י רוב האחרונים שצריך לענות אמן, ע"כ היה נראה דבשבועות שיוצא בברכת חבירו ועניית האמן היא חיוב טפי הרי בודאי דיש לו לענות אמן, ומ"מ המנהג בזה שלא לענות אמן, וכפה"נ דהוא משום שחוששים בזה להפסק וכל שאינו אמן משום חשש הפסק לית לן בה ולא נחשב שמבטל אמירת אמן וכמב' סברא זו בלבוש שם.

ג. והובא ג"כ במ"ב סקכ"ח וכן היה ג"כ מנהג המהר"ם א"ש הו' בספר זכרון יהודה, והטעם דממ"נ חייב לברך, דאם משום שהשינה היא הפסק הרי ישן ביום והפסיק, ואם משום שכל יום ויום מחייב בברכה חדשה הרי הוא יום חדש ושפיר נתחייב בזה בברכה חדשה, ומיהו קשה דעדיין י"ל שכבר יצא בברכה"ת במה שבירך בתפילת ערבית אהבת עולם, ות"י ברעק"א דאז לא יצא ומשום דבעינן 'הוא ששנה על אתר' וכאן הרי לא למד אחר התפילה. ונראה שאף להחולקים וסוברים שהלימוד אחר התפילה אינו מעכב מיהו שפיר מצטרפת סברא זו לעיקר דינא שאף הנייעור כל הלילה חייב לברך. ועיי' עוד בלבושי מרדכי סי"ט שכתב ליישב בע"א דרק בברכת אהבה רבה שבשחרית יוצא ידי חובת ברכה"ת ומשום שמסיים בה 'בא"י הבוחר בעמו ישראל באהבה' וכעין ברכת 'אשר בחר בנו מכל העמים', ומשא"כ בברכת אהבת עולם שבערבית שאינו יוצא בה ידי חובתו כיון שסיום ברכתה הוא אוהב עמו ישראל שהיא ברכה אחרת.

ד. הטעם בזה על פי מה שייסדו האחרונים, דכל האיסור ללמוד קודם ברכה"ת אינו איסור בפ"ע שברכה"ת מתירו, רק הוא נובע מן החיוב לברך ברכה"ת, ועל כן כל שאינו יכול לברך ברכה"ת מספק שוב אין עליו גם איסור ללמוד.

הערה בדעת המ"ב בדין ספק בברכת התורה

במ"ב סמ"ז סק"א מייתי משאג"א סי' כ"ד שמסיק דברכת התורה היא מן התורה, ולכן אם נסתפק לו אם ברך ברכת התורה או לא חוזר ומברך, ואף שקצת אחרונים סבירא להו שמספק אינו חוזר ומברך, מ"מ קשה לסמוך עליהם אחרי דהרבה ראשונים ס"ל שחיוב ברכת התורה הוא מן התורה, וידוע שעונש מי שאינו מברך על התורה גדול מאד. [ואמנם לענין מעשה מסקנת המ"ב שבודאי עדיף שיבקש מאחר שיוציאו בברכה"ת, או שיכוין בברכת אהבת עולם לפטור את עצמו בברכת התורה וילמד מיד לאחר התפילה].

ובסי' מ"ז ס"א כתב המחבר "שינת קבע ביום על מיטתו הוי הפסק ויש אומרים דלא הוי הפסק וכן נהגו", ובמ"ב שם שאע"פ שכתב המחבר שכן נהגו שלא לברך, מ"מ הסומך על הנך פוסקים דס"ל שצריך לברך לא הפסיד ע"כ, והדברים עולים בקנה אחד עם שיטתו הנזכרת לעיל שבספק אם מחייב בברכת התורה שורת הדין איברא לברך.

וצ"ע דהנה שם במ"ב סקכ"ח מייתי פלוגתא לענין הניעור כל הלילה, די"א שאין צריך לברך בבוקר ברכה"ת וי"א שצריך לברך, ומסיק שם במ"ב דספק ברכות להקל, וצ"ע דהלא ספק ברכה"ת הוא ספק דאורי"י שדינו להחמיר.

והנראה בזה דהנה בטעם האומרים שצריך לברך, כתב המ"ב 'כי קבעו חכמים ברכה זו בכל יום דומיא דשאר ברכות השחר', ומקורו ממג"א, וריהטות הלשון מורה שהיא סברא לחייבו רק מדרבנן, אבל מדאורייתא פשיטא שפטור, וא"כ שוב אתי שפיר דאינו אלא ספק דרבנן.

ועיי"ש בשעה"צ שציין שמקור השיטה שצריך לברך הוא דרך החיים בשם מג"א וא"ר, והנה מקור סברת המ"ב הנזכרת הוא במג"א וכנ"ל, ואמנם יעויין בא"ר שכתב לחייבו בברכה מטעם אחר, ומשום שבודאי לא נתכוין לפטור בברכתו שבירך ביום הקודם אלא את היום והלילה שלאחריו ולא יותר, ולדבריו אפשר שהוא סברא דאורייתא, ואמנם המ"ב נקיט ותני כסברת המג"א שהוא סברא דרבנן ושוב א"ש דלדידה אינו אלא ספק דרבנן.

